

ARCHITEKTUUR-KOMMENTAAR

Verslag van het diskussiekollege
van Prof.ir J.H. van den Broek

(dit kollege vindt plaats om de
twee weken op maandagmiddag van
15.30 tot 17.30 uur in zaal 132
van het Geb.v.Bouwkunde, O.D. 39a)

16.1.61	diskussie over de inleidingen
door de heer J.B. Bakema en
Prof.ir J.F. Berghoef
6.2.61	Nieuw-Babylon
inleiding door Constant Nieuwenhuys
20.2.61	diskussie
6.3.61	vervolg van diskussie

Er is misschien geen ander tijdperk aan te wijzen, in de gehele cultuurgeschiedenis, waarin het nuttige, de utiliteit, een zo allesoverheersend criterium is, als in de periode waarin wij leven. De snelle industrialisering die zich sinds het begin der vorige eeuw aan het verwerken is, de invloed hiervan op het dagelijks leven van ieder, de ontbinding van een, voor eeuwig gehouden maatschappij vorm, het verdwijnen van een voor onvervangbaar gehouden moraal, de ondergang van een, voor onvervangbaar gehouden individualisme, hebben een leegte, een vacuum doen ontstaan.

Het uitblijven van een nieuwe maatschappelijke binding, de afwezigheid van nieuwe vaste normen, hebben er in onze eeuw tenslotte toe geleid, dat vrijwel iedere activiteit uitsluitend beoordeeld wordt naar utilitaire maatstaven, naar de materiële voordelen die zij oplevert.

Ook de creatieve activiteiten, ook de kunst zijn aan deze mentaliteit niet ontsnapt. De waarde van een schilderij wordt bij voorkeur uitgedrukt in dollars, het belang van een boek moet blijken uit oplage- of verkoop-cijfers. Naast de hypocrisie van het moderne kunst-bedrijf doen de zakelijkheid van de architectuur, en het functionalisme door hun onverbloemdheid bijna sympathiek aan.

De gangbare cultuur-critiek, die deze hele gang van zaken op rekening van de zogenaamde massificering en van de mechanisatie schuift, maakt zich wel erg gemakkelijk van de problemen af. In de nieuw ontstane situatie, gaat het er immers juist om, met deze factoren, massa en techniek, te rekenen, ze tot uitgangspunt te nemen bij het opstellen van nieuwe normen, bij tot stand brengen van nieuwe cultuur-vormen, bij het vinden van nieuwe criteria.

De massa, de ongevormde ongebonden groep, is een typisch product van maatschappelijke chaos. Het probleem houdt op te bestaan bij de organisatie van ons leven, van het maatschappelijk leven, die uitgaat van werkelijke behoeften, van de feitelijke werkelijkheid in dit nieuwe tijdperk. Van deze feitelijke werkelijkheid is de techniek een onverbreekelijk deel. Techniek en industrie zijn de enige instrumenten, maar ook niet meer dan instrumenten, waarmee een nieuwe cultuur gebouwd kan worden.

De heimwee van een kwijnend individualisme kan geen nieuwe normen opleveren; maar ook niet de passieve overgave aan een cynisch commercialisme, zoals dit zich op het ogenblik manifesteert in de industriële vormgeving, waartoe men hoe langer hoe meer ook de archi-

tectuur en de stedenbouw moet gaan rekenen. Het is geen wonder, dat in deze eeuw van utiliteitsmanie, de opvatting is geproclameerd, dat de stad een woon-machine zou zijn. Het mag hoogstens verwondering wekken, dat deze uitdrukking afkomstig is van een man die de rol speelt van kunstenaar.

Terwijl de cultuur zich oplost in de randgebieden van het subjectieve, strijden architecten en stedenbouwers over de vraag of hoogbouw of laagbouw de voorkeur verdient.

Terwijl het verkeer de aardbodem overspoelt, en de ruimte vernietigt, praten de cultuur-filosofen over de vermeende tegenstelling tussen individu en massa.

Terwijl wetenschap en techniek, ons de middelen verschaffen tot bevrijding van de tyrannie van de arbeid, tot vrijheid in de organisatie van ons leven, dus tot een cultuur in de meest complete zin van het woord, veinzen de kunstenaars het primitivisme en hangen de quasi-barbaar uit, de hollen mens in het ruimte-tijdperk. Apathisch drijft men mee op de golven van een wegspoelende cultuur, blind voor de ongekende mogelijkheden en perspectieven, onbewust van de enorme ongebruikte potenties waarover we kunnen beschikken.

We leven midden in een revolutie, en we dienen dit feit steeds onder ogen te houden, willen we niet wegzinken in vergane denkschema's, in uitgebluste conventies, in een dode moraal.

Ik ben hier gekomen om U een omgeving te tonen, die niets te maken heeft met een woon-machine, niets met de urbanistische problemen, die U maar al te goed kent, en ook niets met expressie, vormgeving of kunst, zoals U misschien zou verwachten.

Mijn inleidende woorden zijn bedoeld als een verklaring - bijna als een excuus -, voor het feit dat het hier slechts een imaginaire omgeving betreft.

Door de huidige maatschappij voor de keuze gesteld tussen levenslange opsluiting in de ivoren toren, of commerciële slavernij, heb ik het verzet gekozen. Ik ben ondergedoken in New-Babylon, en van daar uit voer ik een guerilla tegen de bestaande cultuur, of wat daar nog van over is.

New-Babylon is ontstaan als een reactie op het tekortschieten van de bestaande steden als levensomgeving, als een vlucht uit een stervende cultuur, als een bastion in de strijd om een nieuwe cultuur, als een perspectief voor de creatieve mens, als een experimenteel object voor de komende massa-maatschappij.

De naam alleen reeds is een uitdaging: een uitdaging aan het utilitarisme, aan het functionalisme, aan het individualisme, aan het nationalisme, aan de zogenaamde Westerse cultuur, aan de moraal, aan de religie.

New-Babylon is geen stad, maar een wereld, geen ideologie, maar een levenswijze. New-Babylon is een cultuur in schetsmatige vorm, een cultuur die gebouwd is, niet op eeuwige waarheden of onvergankelijke waarden, niet op traditionele normen, niet op het ik en niet op het Al, maar op de feitelijke werkelijkheid van het tijdperk dat wij binnengaan, op de middelen waarover wij beschikken en op het ruimste en rijkste gebruik ervan. Een cultuur, die ingesteld is op de reële toestand waarin wij verkeren of komen te verkeren, op de omstandigheden waarmee wij rekening hebben te houden als ons leven ons lief is.

Welke omstandigheden zijn dit?

De wereldbevolking breidt zich uit, en in snel tempo. De voedselvoorziening eist exploitatie van alle natuurgebieden, zelfs ontginning van tot nu toe onvruchtbare streken.

Het verkeer houdt gelijke tred met de uitbreiding van het aantal mensen. De economie, dus de productie en verdeling van gebruiksgoederen, eisen een revolutionaire herziening. Socialisatie van grond en van productiemiddelen zijn onontkoombaar, om aan de massale behoeften te voldoen. De bewoonbaarheid der aarde moet vergroot worden, zowel quantitatief als kwalitatief. Quantitatief, door ook de klimatologisch minder gunstige gebieden, waar nog geen overbevolking heerst, met kunstmatige middelen bewoonbaar te maken. Kwalitatief, door ongunstige invloeden van de natuur uitte schakelen, en door meer mensen onder te brengen en te laten leven op een beperkte oppervlakte.

Wanneer wij dit alles overwegen, dan wordt het duidelijk, dat het in de gegeven omstandigheden niet alleen zinloos, maar zelfs volslagen irreëel mag worden genoemd, de verhouding van de mens tot de natuur tot de natuur tot uitgangspunt te nemen, bij de conceptie van een stad.

De tuinstad mag in de negentiende eeuw een excusabele reactie op de mechanisering geweest zijn, - overigens niet excusabeler dan de andere begeleidingsverschijnselen van de eerste industriële revolutie, zoals de kunstnijvere Jugendstil, de Reformbeweging, het vegetarisme en nudisme - , op dit ogenblik mag men het bijna misdadig noemen, in een overbevolkte wereld, waar door slechte economie tallozen verhongeren, waar zelfs in economisch begunstigde gebieden, waar zogenaamde welvaart heerst, tallozen vereenzamen of zinloos vegeteren, zich vast te bijten in een onrealiseerbaar en verouderd naturisme. En dat, terwijl de techniek ons alle middelen verschaft, de natuur niet alleen te imiteren, maar zelfs te overtreffen. Wij bezitten inderdaad, nu reeds, de technische hulpmiddelen om onbewoonbare streken bewoonbaar te maken, onvruchtbare streken vruchtbaar, om de schadelijke invloeden van

het klimaat uit te schakelen, om de mens, in één woord, minder afhankelijk te maken van de natuur. Minder afhankelijk van de natuur, dat houdt méér in dan een betere conditie voor ons organisme, méér ook dan een veraangenaming van ons leven. Dat woord opent perspectieven voor een cultuur. Cultuur immers, betekent bevrijding van de natuur, cultuur ontstaat uit de energie die overblijft na bevrediging van onze natuurlijke behoeften, cultuur is het spel met onverbruikte energieën, een surplus van de strijd om het bestaan. De techniek verschaft ons de middelen om die strijd om het bestaan definitief te winnen, wanneer wij die middelen slechts kunnen gebruiken.

New-Babylon houdt bewust géén rekening met de actuele omstandigheden, met de beperkingen die ontstaan uit de huidige maatschappelijke constellatie.

New-Babylon ontsnapt daardoor aan het échec van de moderne architectuur, aan de botsing tussen de creativiteit en de huidige economie, aan het gedwongen opportunisme van architect en stedenbouwer.

New-Babylon rekent met de middelen waarover wij zouden kunnen beschikken, met dat wat potentiëel mogelijk is. Het is in zoverre een utopisch project dat het de actuele werkelijkheid negeert, dat het doet alsof die beschikbare middelen ook werkelijk gebruikt kunnen worden. Maar New-Babylon is als een strip-tease: het prikkelt tot actie en daarom is het toch reëel.

New-Babylon wil zijn, de omgeving waarin we zouden kunnen leven, zouden moeten leven, zouden willen leven, als de factoren, die dit verhinderen, overwonnen zijn. Het ontwerp gaat dus uit van een volledige automatisering van de productie, van een a-commerciële, dus op de behoeften gerichte distributie van levensmiddelen en gebruiksgoederen, van een algehele ontginning van de aardbodem, van een totale urbanisering.

Door robotisering van de arbeid, heeft de bevolking vrije beschikking over de tijd; de inrichting van New-Babylon is gericht op een vrije en creatieve levenswijze.

We staan op een beslissend punt in de geschiedenis der mensheid.

Een toekomst doemt op, waarin de strijd om het naakte bestaan, de strijd om de verovering van de natuur, die van de aarde een "tranendal" gemaakt heeft, ten einde is. Daarmee ontvalt tevens de basis aan een cultuur, die zich altijd gericht heeft op het ontvluchten van de werkelijkheid van het dagelijks leven, die gestreefd heeft naar vereeuwiging van het gesublimeerde moment, op het absolute, het statische het ideale.

De nieuwe cultuur kan slechts gericht zijn op de vrijheid van het dagelijks leven, op de creatie van dit leven, op de tijd, op de dynamiek van de tijd, op het voortdurend veranderende.

Valt de strijd om het bestaan weg, dan ontstaat de mogelijkheid van een overvloed aan creatieve momenten, dan valt het accent op de actualiteit, op de onmiddellijke creatieve actie. De creatie kan in dat geval niet beschouwd worden als een gefixeerde verschijning, als de afspiegeling van het onveranderlijke absolute eeuwige, maar wordt een ononderbroken stroom van evenementen, die tezamen het leven vormen. Het leven wordt het kunstwerk van de komende cultuur, het object van de creatieve ingreep, het doel van de vrijheid. Met het arbeidsloze tijdperk in het verschiets, blijft de C.I.A.M. zijn definitie van stedenbouw baseren op werken en wonen.

In het vooruitzicht van een overbevolkte wereld, van een massa-maatschappij, noemt de Charta van Athene als materie voor de stedenbouw: zon, ruimte, groen, staal en beton, en onderstreept naief de geciteerde volgorde, alsof er niets bestaat buiten de Riviera. Geen wonder, dat de jeugd hiermee geen genoegen meer neemt, dat er een jeugd-probleem is ontstaan, het protest van de nieuwe generatie.

Het utilitaire denken is zo vanzelfsprekend geworden, dat men de tijd waarin men niet meer "in het zweet des aanschijns" het dagelijks brood hoeft te verdienen, beschouwt als een verloren tijd, die op de een of andere manier gedood moet worden, met de voetbal-pool, of bij de televisie. De creativiteit van miljoenen, dit enorm potentiëel voor een nieuwe cultuur, blijft buiten beschouwing, wordt niet gebruikt.

In welke zin beïnvloedt de nieuwe situatie onze verhouding tot de stedelelijke omgeving?

Het is niet te verontschuldigen, dat de stedenbouwers zich niet of nauwelijks hebben beziggehouden met de ecologie, dat zij de studie van de verhouding tussen levenswijze en levensomgeving hebben over gelaten aan de sociologen, die hun statistisch onderzoek beperken moeten tot de bestaande omgeving. Dat de stedenbouwers, zelfs de resultaten van dit sociologisch onderzoek ignoreren of veronachtzamen, is niet minder dan désastreus. Deze nalatigheid wreekt zich in het arbeidsloze tijdperk, en is nu reeds een der oorzaken van de vereenzaming van de moderne mens in de moderne stad.

De stad is in wezen een collectieve levensruimte, haar eerste en belangrijkste functie is die van sociale ruimte. Deze functie komt tot stand door de psychologische invloed van het milieu en van de materiële omgeving. De verschillen in levensstijl tussen bepaalde buurten, de veranderingen die kunnen optreden in het karakter van een bepaalde wijk, de grotere geanimeerdheid van een bepaalde straat in vergelijking met omringende straten, de sfeer van een bepaald stadsdeel en de uitwerking hiervan op bewoners en bezoekers, dit alles maakt een wezenlijk deel uit van de stad.

Het beheersen van deze invloeden behoort het uitgangspunt van een menselijk urbanisme te zijn.

Inplaats echter, van zich met de studie van de sociale ruimte bezig te houden, hebben de moderne architecten in belangrijke mate bijgedragen tot de vernietiging van de sociale ruimte. Zij hebben de straten gedegradeerd tot auto-snelwegen, zij hebben van de stad één grote verkeers-zee gemaakt, waarin als geïsoleerde eilanden de wooneenheden en de shopping-centra drijven, zonder onderlinge verbinding, zonder de mogelijkheid van een menselijk contact.

De levens van miljoenen zijn opgeofferd aan commerciële belangen, en als troostprijs schonken de stedenbouwers ons het zonnebad en het wandelweggetje, als het tenminste niet te koud is.

New-Babylon is anti-naturistisch, omdat de strijd om het bestaan er definitief gewonnen is, omdat de overwinning op de natuur er behaald is.

Waarom spreken de architecten toch altijd over de groene stad, en niet over de natte stad, de koude stad, de tochtige stad, de barre stad?

Wanneer we enkele streken met een uitzonderlijk klimaat buiten beschouwing laten, zijn er niet zoveel voordelen op te noemen voor een intiem contact met de natuur, en zoveel temeer nadelen. En het genot van zon en groen en frisse lucht wordt nog goeddeels onmogelijk gemaakt door industrie en verkeer.

Een binnenruimte die air-conditioned en geklimatiseerd is, is voor de gezondheid zeker te verkiezen boven verreweg de meeste natuurlijke omstandigheden.

Houdt men rekening met een dichte bevolking der gehele aarde, en de daaruit voortvloeiende noodzaak tot een ver doorgevoerde mechanisering van productie en verkeer, dan kan men de rol van de vrije natuur rustig buiten beschouwing laten, dan moet men rekenen met een kunstmatig tot stand gebrachte omgeving.

En in deze omgeving leeft de mens die zich bevrijd heeft van de arbeid, in deze omgeving creëert hij zijn leven, deze omgeving is een deel van zijn cultuur, die berust op de eenheid van zijn dagelijks leven, van zijn activiteiten en van de ruimte waarin deze zich afspelen.

Deze eenheid is het unitair urbanisme.

New-Babylon is een experimenteel ontwerp, dat beoogt ons een inzicht te geven in de condities van een kunstmatige levensomgeving, in de betekenis ervan voor een creatief opgevatte levenswijze, in het gebruik ervan als sociale ruimte. Het is een speel-object voor de nieuwe homo ludens, het is de science-fiction van de stedenbouw.

Alvorens U een aantal beelden van New-Babylon te tonen, hetgeen ik U na dit alles wel verplicht ben, zal ik allereerst trachten U een inzicht te geven in de prin-

cipes waarvan ik bij mijn conceptie ben uitgegaan. New-Babylon is een overdekte stad: ze bestaat uit meerdere lagen, en rust op pijlers, los van de grond. Het bodemoppervlak is geheel vrij gehouden voor het grondverkeer. Men moet zich New-Babylon echter niet voorstellen als een enorm gebouw. De plattegrond vertoont een zeer open, netvormige structuur, die zich over een uitgestrekte oppervlakte voortzet, en die in uiterste consequentie, de gehele aarde zou kunnen bedekken. De grootte van New-Babylon ligt ergens tussen de grootte van een van die hoog-geïndustrialiseerde vol gebouwde streken, die bezig zijn zich te vormen in West-Europa of Noord-Amerika, en het gehele oppervlak van onze planeet.

New-Babylon heeft dus geen gefixeerde afmeting, ze is berekend op groei, ze is niet gebouwd om een centrum maar heeft een onbepaald aantal kleine centra: ieder punt van New-Babylon is actief als sociale ruimte.

De genoemde netvormige structuur komt tot stand door een in alle richtingen verlopende lineaire aaneenrijging van bouweenheden, sectoren, die bijvoorbeeld ieder een oppervlak kunnen hebben van 5 en 10 of 15 Hectare. Deze sectoren sluiten dus slechts aan hoogstens twee zijden op elkaar aan. De andere zijden komen uit op de landschapsresten de onbebouwde mazen van het net, die overal uitgespaard zijn.

Een systeem van verkeerswegen doorsnijdt gedeeltelijk deze open gebieden en volgt voor een ander deel de overdekte stroken onder de sectoren. Hieruit volgt niet alleen een volstreekte scheiding van verkeer enerzijds, en woon- en leefruimten, die in het inwendige der sectoren zijn ondergebracht, anderzijds, maar bovendien de onafhankelijkheid ten opzichte van elkaar van wegenplan en bebouwingsplan. Aangezien deze beide plannen op verschillende niveaus boven elkaar liggen, bestaat de mogelijkheid om in rechte lijn van ieder punt der stad naar een willekeurig ander punt te rijden. In iedere sector bevinden zich één of meer liften, waarmee men de hoger gelegen étages kan bereiken. Het verkeer blijft op de grond; boven verplaatst men zich slechts te voet; voor het vervoer van goederen zijn transportbanden in iedere sector aanwezig.

De sectoren zijn afgedekt met begaanbare terrassen, waarop vliegvelden, helikopterhavens, speelplaatsen, sportvelden en promenades in de open lucht zijn ondergebracht.

De industrie, waarbij men dus moet denken aan geautomatiseerde fabrieken, zonder arbeiders, is ondergronds aangelegd in de open ruimten die in de bebouwing zijn uitgespaard.

Er zijn dus vier bebouwingsniveaux te onderscheiden, die gedeeltelijk samenvallen en die een extreme uitbuiting van het aanwezige oppervlak mogelijk maken: een ondergronds niveau, voor industrie en eventueel metro-verbindingen; het grondniveau voor het cultiveren van natuurparken en voor de aanleg van een wegennet; een meerlagige bovengrondse stad, ingericht als levensruimte; en een complex van terrassen in de openlucht.

Wat het verkeer betreft, behoeven wij ons natuurlijk niet met de hoop te vleien, dat het beschikbaar stellen van 100 % van de bodem, het verkeers-probleem definitief zou oplossen, indien het aantal voertuigen onbeperkt kan groeien.

Het is merkwaardig, dat de stedenbouwers zich zo verbonden schijnen te voelen aan het privé-bezit, dat zij het verkeer vrijwel uitsluitend bezien vanuit de particuliere auto. Verkeersregelende of -beperkende bepalingen zijn meer afkomstig van politie-autoriteiten, dan dat zij door de urbanisten bevorderd worden. Het modernisme van de architecten - ik denk b.v. aan het boek "urbanisme" van Le Corbusier - heeft de verkeersstroom juichend begroet als een teken van de nieuwe tijd. Het is echter niet moeilijk in te zien, dat indien de bevolking zich blijft uitbreiden, - en er is geen enkele reden daaraan te twijfelen - , zelfs bij een verkeersruimte die gelijk is aan 100 % van de aardbodem, het verkeer moet vastlopen.

De enige mogelijkheid tot blijvende organisatie van het verkeer is dan ook gelegen in socialisatie van de verkeersmiddelen en zelfs dan zal men alle beschikbare ruimte nodig hebben. Socialisatie betekent ook de definitieve oplossing van het parkeer-probleem, of liever gezegd het verdwijnen hiervan. Want er is eigenlijk geen parkeer-probleem. Parkeren is opslaan van eigendom. Door socialisatie kunnen de voertuigen die aan het verkeer deelnemen praktisch onafgebroken in bedrijf zijn.

In New-Babylon wordt de auto natuurlijk niet gezien als een teken van welstand, niet als een representatief bezit, maar gewoon als een gebruiks-voorwerp, zoals een telefoon of een lantaarnpaal. Reeds een intensief goed georganiseerd taxi-net biedt vele praktische voordelen boven de chaos van ontelbare particuliere wagens.

Misschien mogen wij voor New-Babylon denken aan een collectief geëxploiteerd auto-park, met voertuigen die men tijdens het gebruik zelf bestuurt. De kwestie van de waarde speelt hierbij een doorslaggevende rol. Overvloed brengt ontwaarding van gebruiksgoederen mee, en ontwaarding wederom onthechting. Onthechting van bezit betekent vrijheid. New-Babylon is niet te realiseren, zonder dat men het privé- bezit van grond,

productiemiddelen en vitale goederen, aantast. Grond die privé-eigendom is kan niet gebruikt worden voor de aanleg van een intensief verkeersnet. Een stad die een enorm samenhangend, collectief bewoond gebouw vormt, is niet te rijmen met bezit van woonruimte. Een organisatie van productie en distributie van vitale goederen, zoals ik hiervoor heb beschreven als voorwaarde voor de vrije beschikking over het leven en over de tijd, kan niet samengaan met een eigendomsrecht dat handel in levensmiddelen en productiewinsten meebrengt.

New-Babylon is gebaseerd op overvloed en daaruit voortvloeiende ontwaarding, en zonder het geloof in de mogelijkheid daarvan blijft New-Babylon een utopie, zonder mogelijkheid tot realisatie. Ideeën zijn echter nimmer gerealiseerd met fatalisme of cynisme, maar wel met geloof in een betere mogelijkheid dan de bestaande.

De New-Babyloniër is niet beter dan de mens altijd geweest is, maar hij leeft in een beter georganiseerde wereld, waarin zijn meest essentiële behoeften niet onbevredigd hoeven te blijven.

Laten wij zijn leven en de ruimten, waarin dit zich voltrekt eens nader bezien.

Het inwendige der sectoren bestaat uit een aantal boven elkaar geconstrueerde vloeren, honderden meters lang en breed, en op een onderlinge afstand van 12 tot 15 meter. Iedere sector bevat een woon-eenheid, soms twee of meer, die in de collectieve ruimte overgaat, daar een onverbrekkelijk deel van is.

De gemeenschappelijk gebruikte ruimte, de sociale ruimte, is verdeeld in een aantal kleinere ruimten, die met elkaar in verbinding staan en een doorlopend geheel vormen. Deze verdeling is niet permanent. Ze komt tot stand door middel van gestandaardiseerde constructiedelen, wanden en trappen, die op vele wijzen zijn te combineren, en die praktisch iedere gewenste onderverdeling van de ruimte mogelijk maken.

In een sector kan men dus onderscheiden: een aantal permanente privé-ruimten, samengevoegd tot een woon-element, en een onbepaald, veranderlijk aantal publieke ruimten, waarvan de sociale betekenis zou zijn te vergelijken met de straat in vroeger tijden, of met een café.

Deze laatste ruimten spelen een grote rol in het sociale leven en in de cultuur van New-Babylon. Met behulp van de meest uiteenlopende middelen zijn ze ingericht tot sferen, tijdelijk van aard, die met elkaar in een bepaalde verhouding staan, elkaar op een bepaalde wijze opvolgen. Het doel van deze sferen is door psychologische beïnvloeding een intensivering van de levensactiviteiten te bewerkstelligen, een spel met het leven tot stand te brengen.

Het feit, dat de binnenruimten van New-Babylon noodzakelijkerwijze kunstmatig verlicht en geklimatiseerd zijn, draagt hier in niet geringe mate toe bij. De klimatisering moet men namelijk niet zien als de schepping van een soort ideaal-klimaat, want iets dergelijks is ondenkbaar en onbestaanbaar. Het gaat er hier om, de materiële concities te hanteren als een artistiek medium, er mee te spelen zoals de kunstenaar speelt met kleuren of met klanken. Koele ruimten en warme, vochtige en donkere, helverlichte en lawaaiige, enerverende en rustige ruimten kunnen elkaar afwisselen.

Worden de middelen uitgebreid met alle mogelijke technische apparatuur, met traditionele artistieke media, met de psychologische procédés, die door de psychiatrie ontwikkeld worden en die reeds zijn toegepast, zij het niet in culturele zin helaas, bij de zogenaamde hersenspoeling, dan ontstaat een arsenaal aan sfeer-bepalende middelen, die een onbeperkt aantal combinaties mogelijk maken. Bewegende beelden, sonorisatie, verlichting en kleur, kunnen op velerlei wijzen gebruikt worden. Iedere ruimte, iedere sfeer wordt aldus een soort Gesamtkunstwerk, een synthese van technieken.

Niet alleen het avontuur van een rondgang door dit eindeloze aantal steeds wisselende sferen, maar vooral de creatie van deze kunstmatige wereld, is de levensvervulling van de New-Babyloniër.

Uw functionalisme, Uw utilitarisme, Uw moraal, zouden U misschien kunnen doen opmerken, dat de New-Babyloniër zijn leven nutteloos, in ledigheid verdoet en dat hij hiervoor wel eens, evenals de vorsten van het oude Babylon, zou kunnen worden gestraft met de ondergang. Maar, zo vraag ik U, meent U dan soms, dat de arbeid voor voortbrenging en verdeling, een plicht is?

Beschouwt U de automatische productie en de vrijheid om avontuurlijk te leven, als een zonde?

Denkt U, dat het leven van de arbeider in een fabriek of van een zakenman, een bevredigd, een gerealiseerd leven is?

Denkt U, dat de cultuur het monopolie van een kleine groep is?

In de huidige maatschappij, is de kunstenaar, - ik bedoel niet de producent van schilderijen, of de schrijver van best-sellers, maar de mens die creatief en inventief leeft -, een out-cast, een uitgeworpene, een a-sociaal element.

In New-Babylon is iedereen kunstenaar. "En chaque homme il y a un créateur qui sommeille" heet het, maar in New-Babylon zijn geen slapende, maar slechts actieve créateurs.

New-Babylon is het theater en het stuk, dat gespeeld wordt, is het leven.

Deze oude leuze heeft men wel vaker gehoord, maar dan sloeg hij op een melodrama. In New-Babylon gaat het echter om een kunstwerk, om een collectief kunstwerk, het meest complete en het meest veelzijdige kunstwerk, dat ooit tot stand is gebracht; een kunstwerk echter, dat zich in de tijd afspeelt, dat altijd een nieuw aspect biedt, dat een deel, een integraal deel van het maatschappelijk leven geworden is.

Het leven in New-Babylon is in zekere zin een nomaden bestaan. Het is echter niet noodzakelijk, dat hiervoor voortdurend grote afstanden afgelegd worden, want het doel van dit nomaden-bestaan is niet het vinden van voedsel of materiële levenscondities, maar het zoeken van condities, geschikt voor een zo groot mogelijke levensontplooiing. Aangezien de ruimte die men doortrekt voortdurend van aspect verandert en na enige tijd niet meer te herkennen is, kan men deze condities in een vrij klein bestek vinden.

Verplaatsingen over een grotere afstand zijn dus minder veelvuldig dan men zou denken. Voor deze verplaatsingen kan men gebruik maken van het grondverkeer, of van het verkeer per helikopter. Wij hebben reeds gesproken over het collectieve gebruik van de vervoersmiddelen.

Hetzelfde valt op te merken met betrekking tot de woonruimte.

Eigendom van woonruimte is in een organisatie als New-Babylon natuurlijk uitgesloten. Ook de woon-elementen zijn in collectieve exploitatie. Het moet even gemakkelijk zijn van woning te verwisselen, als van voertuig. Het beste zou men de woon-eenheden kunnen opvatten als een soort niet-commerciële hotels, waarin men kamers of appartementen betreft voor de duur, die men wenst.

De organisatie van het wonen, is dus, evenals die van het verkeer, berekend op veelvuldige verplaatsing. Ge zult nu misschien tot de gedachte komen dat de New-Babyloniër een ras-individualist is, dat er van enige gemeeschapsband in deze omstandigheden geen sprake kan zijn, dat er geen plaats voor het gezin is. Het begint op te vallen, in deze tijd van ontbinding der gemeenschap en uiteenvallen van het gezin, dat de architecten tot de laatsten behoren, die niet zonder begrippen schijnen uit te komen. Men kan ze hier op z'n minst een onwerkelijk idealisme verwijten. Aangezien echter hun idealistische theorieën met betrekking tot gezin en gemeenschap, allerm minst overeenstemmen met de werkelijkheid van het bouwen, met de vercommercialisering van de steden, met de vernietiging van de sociale ruimte, van het levensmilieu van de massa, kan men hen nauwelijks enig recht van spreken toekennen.

New-Babylon is gebaseerd op vrijheid..

In zoverre er bindingen zijn, zijn dit gevoelsbindingen, geen voorgeschreven sociale bindingen. De gemeenschap berust er op collectieve exploitatie, de cultuur staat of valt er met creatieve samenwerking. New-Babylon is een product van massa-creativiteit. Iedereen speelt er een rol, gewild of ongewild. Het urbanisme van New-Babylon komt niet tot stand door planning en aanleg, maar is een unitair urbanisme. Op de basis van eenvoudige constructieve principes, ontstaat een spel van opbouw en variatie van de ruimte. Het urbanisme van New-Babylon is onafscheidelijk van de levens van zijn bewoners.

De New-Babyloniërs zijn de urbanisten van New-Babylon. New-Babylon is, naar het woord van Lautréamont: La poésie faite par tous.

In dit labyrint van sferen, is orientatie natuurlijk zeer moeilijk, zoal niet uitgesloten, vooral wanneer men bedenkt, dat de sferen niet permanent zijn. Men kan het labyrint echter op ieder gewenst ogenblik verlaten via de liften die van de grond tot de dakterrassen zijn doorgetrokken. De lineaire structuur van de plattegrond, brengt mee, dat men nergens verder dan enige honderden meters verwijderd is van het vrije veld. De door bebouwing ingesloten landschappen, die tamelijk uitgestrekt kunnen zijn, bestaan uit akkers, uit parken, uit natuur-reservaten. Meest typisch voor New-Babylon echter, zijn de stukken artificiële natuur, waar men met natuurlijke middelen fantastische sferen heeft geschapen, ter onderbreking van de overdekte sectoren der stad. In sommige streken kunnen deze kunstmatige landschappen uitgaan van reeds aanwezige boeiende natuurverschijnselen. Elders kan men gebruik maken van nog aanwezige historische stadresten of cultuurmonumenten, waaraan men de omgeving heeft aangepast. Weer elders zullen parken en tuinen worden aangelegd als openlucht-décor, als begroeide labyrinten.

New-Babylon biedt dus zowel de mogelijkheid tot een direct verblijf in de natuur, als de mogelijkheid van een eindeloze omzwerving zonder ooit in de buitenlucht te komen.

Een levenswijze, een sociale structuur, die zo consequent op vrijheid zijn ingesteld, waarbij het spel belangrijker is dan het nut, waarbij individu en massa een eenheid vormen, werpt talrijke vragen op. Vragen van organisatorische en van administratieve aard, vragen van bescherming tegen destructieve elementen, tegen ziekte, vragen over opvoeding van de kinderen en ontzien van de ouderdom, vragen van arbeidsverdeling en van contrôle der technische voorzieningen, Op al deze vragen kan door één mens geen antwoord worden gegeven. Ook de uitwerking van de idee, ook de voorbereiding van het plan New-Babylon is een collec-

tieve opgave. Een team van de meest verschillende specialisten is hiervoor in eerste instantie nodig. Voor wie niet tevreden is met de wereld waarin wij leven, schijnt zelfs de voorbereidende arbeid aan een andere wereld te verkiezen boven de cynische of doffe berusting. Zelfs indien New-Babylon nooit werkelijkheid wordt, vult zij op dit ogenblik een leegte. Zelfs indien wij zouden weten dat de historie verstek zal laten gaan, kan New-Babylon voor ons op dit ogenblik een rol spelen. Die rol is de traditionele rol van de kunst: een venster te openen op een andere wereld, onze creatieve vermogens aan het werk te zetten, een troost te zijn in onze onbevredigde levens! Ik ben echter geen pessimist en geen fatalist; ik geloof meer in New-Babylon dan in de algehele vernietiging door een atoom-oorlog. En na deze woorden, nodig ik U uit mij op een korte tocht door enkele gedeelten van New-Babylon te vergezellen.

Constant

(inleiding gehouden op het kommentaar-kollege van maandag 6 februari j.l.; een diskussie hierover met Constant zal plaatsvinden op maandag 20 februari a.s. om half vier, zaal 132, gebouw van Bouwkunde).